

Mga Tanyag Na Bulusanon SA Iba't Ibang Larang: Isang Pagkilala

Research Article

Marivic Garote^{*1}, Felisa D. Marbella¹

¹Department Pampamahalaang Pamantasan ng Sorsogon Paaralang Gradwado Lungsod Sorsogon

Email: marivic.garote@deped.gov.ph

Abstrak:

Natiyak sa pag-aaral na ito ang mga Bulusanon na naging tanyag sa iba't ibang larang. Kwalitatib-deskriptib-analisis ang disenyong ginamit sa paglikom ng mga datos na kinakailangan sa pananaliksik upang malaman ang buhay at mga kontribusyon ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang. Nagsagawa ng pormal na pakikipanayam sa mga malalapit na kamag-anak, kakilala at kaibigan upang masagot ang mga katanungan na kakailanganin sa pangangalap ng datos. Ang mga nalikom na datos ay sinuri at binigyang interpretasyon sa pamamagitan ng pag-aanalisa at pagbibigay interpretasyon sa mga nakuhang impormasyon.

Ang naging konklusyon ay mayroong 15 na tanyag na Bulusanon ang may naiambag sa larang kasaysayan, edukasyon, literatura at panitikan, sining at pampalakasan/isports. Dalawa (2) sa larang ng kasaysayan, apat (4) sa larang ng edukasyon, dalawa (2) sa larang ng literatura at panitikan, dalawa (2) sa larang ng sining at apat (4) sa larang ng pampalakasan/isports. Mahalaga ang ambag ng mga tanyag na Bulusanon sa bayan ng Bulusan sa larang ng kasaysayan, edukasyon, literatura at panitikan, sining at pampalakasan/ isports. May iba't ibang ambag ang mga tanyag na Bulusanon sa larang ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan/isports na mahalaga sa edukasyon, lokal na pamahalaan at komunidad.

Inirerekomenda na bigyang pansin ng lokal na pamahalaan ang mga ganitong uri ng pag-aaral at makibahagi upang makilala at mapahalagahan ang mga ambag ng mga Bulusanon sa larang ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan/ isports upang magkaroon sila ng pagkilala at parangal. Hikayatin ang mga guro na ipakilala sa mga mag-aaral ang mga Bulusanon na may naiambag sa iba't ibang larang bago ipakilala ang iba pang mga Pilipino na may naiambag sa kanilang lalawigan at sa bansa. Mahalagang alamin at pahalagahan ang ambag ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang upang malaman ang kahalagahan nito sa edukasyon, lokal na pamahalaan at komunidad.

Susing-salita: Tanyag (popular), larang(field), pagkilala (recognition), kasaysayan (history), edukasyon(edukasyon), literature at panitikan (literature), sining(art), pampalakasan (sports), ambag(contribution).

INTRODUKSYON

May iba't ibang uri ng larang na sumasalamin sa kultura at sining ng bawat bansa sa mundo. Ang mga larang ang nagsisilbing instrumento para mahubog ang talento, kahusayan, kagalingan, at talino ng bawat tao. Kabilang sa mga ito ang kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining, pampalakasan. Ang mga ito ay nagpapakita na

mayaman ang mundo sa iba't ibang larang na lilingan sa talento at kakayahan ng bawat tao sa mundo.

Ang mundo ay pinagpala ng mga taong matatalino at maging malikhain. Dahil sa kanilang interes sa isang bagay nagkakaroon sila ng mga pag-aaral, imbensyon at pagtuklas at may naiambag din ito sa pag-unlad ng isang bansa. Ang resulta ng kanilang pagkahilig sa

iba't ibang aktibidad ang nagsisilbing daan upang magkaroon ng kahalagahan ang bawat larang. Nakikilala ang husay at talento ng tao sa bawat larang dahil binibigyan nila ito ng pagpapahalaga at pinagtutuunan ng pansin. Ang pagiging mulat sa sariling interes ng bawat tao ang magpapakilala sa isang bansa batay sa kanilang kultura, panitikan, sining at edukasyon sa pamamagitan ng kontribusyon nila sa bawat larang.

Kilala ang Pilipinas bilang isang bansang malikhain at mahuhusay pagdating sa iba't ibang larang. Ang pagbibigay pansin at tuon ng sariling interes ang nagpapapalawak ng pag-iisip at kakayahan ng mga Pilipino na pagtibayin at paghusayan ang bawat larang na kanilang nais. Nagkakaroon ng kontribusyon, ambag at karangalan sa bawat larang hindi lamang para sa kanilang sarili pati na rin sa sariling bansa.

Ayon sa Presidential Decree No. 208, s. 1973⁽¹⁾, ito ang nagbigay mandato sa Cultural Center of the Phil. na pangasiwaan ang National Artist Awards kabilang na ang mga pribilehiyo at parangal sa mga Pambansang Alagad ng Sining. Nagpapatunay na binibigyang pagpapahalagan ng pamahalaan ang mga kontribusyon at ambag ng isang tao sa bawat larang. Binibigyan ng pagkilala ang kanilang mga obra at likha dahil nagsisilbi silang pundasyon sa pagpapatibay at pagpapalago ng bawat larang.

Batay naman Artikulo 14 Blg. 15 ng Konstitusyon 1987⁽²⁾, dapat tangkilikin ng Estado ang mga sining at panitikan. Dapat pangalagaan, itaguyod, at ipalaganap ng Estado ang pamanang historikal at kultural at ang mga likha at mga kayamanang batis artistiko ng bansa. Ang bawat kontribusyon ng tao sa iba't ibang larang ay dapat bigyan ng importansya. Hindi lamang sa larang ng sining at panitikan pati na rin sa iba pang aspeto o uri ng larangan. Dahil walang katumbas ang kanilang mga ambag o kontribusyon sa sariling bansa. Ang ambag at kontribusyon ng mga tao sa iba't ibang larangan ay nagsisilbing pagkakakilanlan ng husay at talento ng bawat tao. Daan ito sa pag-unlad ng isang lugar.

Ayon sa Seksyon 10.2(d) at (h) – Pagpapatupad ng Mga Panuntunan at Regulasyon ng RA 10533 “Ang Kurikulum ay dapat kontekstualisado at pandaigdig;” “Ang kurikulum ay may sapat na kakayahang umangkop upang paganahin at ang mga

paaralan na maglocalize o mag indigenize at pahasayin ang kurikulum batay sa kani-kanilang mga kontekstong pang-edukasyon at panlipunan.”⁽³⁾ Ang pagkakaroon ng contextualized learning material ay isa sa mga problema na nahaharap ng bawat guro sa asignaturang Araling Panlipunan dahil ang mga learning materials na binibigay ng region ay malakaw ang saklaw at hindi ito nakatuon sa iisang lugar lamang.

Ayon sa K-12 Basic Education Program na “Contextualization” na nakasaad sa DM. No. 123, s. 2017 o “Cultural Mapping of Local Heritage in the Municipalities of Sorsogon in the Implementing Rules and Regulations of DO No. 43, s. 2013, Adopting the Indigenous People’s Education Framework”⁽⁴⁾. Nais nito na bigyan ng halaga ang sariling pagkakakilanlan at identidad ng bawat bayan o lugar.

Ayon sa Executive Order NO. 236, s. 2003 o kilala bilang Honors Code the Philippines⁽⁵⁾, ang dagdag na pagpapakilala sa mga Pambansang Alagad ng Sining sa pag-aangat nito sa antas ng isang Cultural Order, pang-apat sa pagkakasunod-sunod ng mga orden at medalya na bumubuo sa Mga Parangal ng Pilipinas at kapantay ng Orden ng mga Pambansang Alagad ng Agham at ng Gawad sa Manlilikha ng Bayan. Hindi lamang sa larangan ng sining binibigyan ng pagkilala ang kanilang ambag, binibigyan din ng pagpapahalaga ang ang mga kontribusyon at ambag ng isang tao sa iba't ibang larangan dahil sila ay nagbigay karangalan upang maiangat ang ating bansa sa mundo.

Sa Proklamasyon ng Pangulo Blg. 1001, s. 1972⁽⁶⁾, ang pagkilala sa mga Pambansang Artist upang mabigyan ng angkop na pagkilala at karangalan ang mga Pilipino na nakilala sa kanilang sariling kontribusyon sa sining at liham ng Pilipinas. Ipinagkaloob ang parangal sa pintor na si Fernando Amorsolo dahil sa proklamasyong ito. Ang mga kontribusyon at ambag ng isang tao ay nararapat na bigyan ng pagkilala at parangal dahil may naiaambag ito sa pag-unlad ng bansa.

May mga legal na batayan ng Pilipinas pagdating sa pagkilala at pagbibigay parangal sa anumang kontribusyon ng isang tao na nagbibigay kaunlaran at pag-angat ng bansa sa mundo. Dumadaan ito sa tamang proseso bago sila mabigyan ng parangal. Ito

ang nagsisilbing daan upang hindi masayang ang kanilang ambag sa iba't ibang larangan.

Ang bayan ng Bulusan ay hindi lamang hitik at sagana sa mga magagandang tanawin, mga makukulay na kwento ng kasaysayan, mga produktong pang *world class* kundi ito ay isang bayan na pinagpala at pinagkalooban ng mga tao na nagpakadalubhasa sa iba't ibang larang gaya ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan. Ang mga likha ng natatanging tao sa iba't ibang larang ay nagsisilbing yaman ng bayan ng Bulusan at maging ng bansa. Ang angking galing nila ay nakakatulong upang iangat ang lugar sa iba't ibang larang ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan.

Ang pagpapakadalubhasa nila sa bawat larang ang naging paraan upang mapaunlad ang kanilang talento, talino at kahusayan. Ang mga taong ito ang nagsilbing pundasyon ng bawat larang dahil sa kanilang ambag o kontribusyon na nakatulong sa pagpapaunlad ng isang lugar.

Marami rami na rin ang mga Bulusanon na naging matagumpay sa iba't ibang larang at may malaking naiambag sa pagpapaunlad ng bayan ng Bulusan. Sila ang mga taong nagsumikap upang mapaunlad ang kanilang talento, talino at husay batay sa kanilang larangang napili. Sa naging obserbasyon ng mananaliksik, napag-alaman na maraming pang mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larangan ngunit hindi sila kilala at hindi napapahalagahan ang kanilang kontribusyon sa pagpapaunlad at pagangat ng bayan ng Bulusan.

Nais ng mananaliksik na matukoy kung sino-sino ang mga Bulusanon na may malaking ambag o kontribusyon sa iba't ibang larangan sa Bayan ng Bulusan. Ang pag-aaral na ito ang magsisilbing instrumento upang mabigyan ng pagkilala at pagpapahalaga ang kanilang mga ambag. Maaari din itong lunasan ng mga guro at mag-aaral na magagamit nila sa pagtuturo at pag-aaral dahil may asignatura sa elementarya na nakatuon sa pagkilala sa sariling bayan.

Ang pag-aaral na ito ay magsisilbing daan upang mas pagyamanin at pahalagahan ng komunidad ang ambag o kontribusyon ng bawat isa sa iba't ibang larangan at isang paraan upang magsumikap ang

mga susunod pang henerasyon na ipamalas at paghusayan ang kanilang talento, kakayahan at talino.

Kaya nais ng pag-aaral na ito na bigyang pagkilala at pagpapahalaga ang mga ambag o kontribusyon ng Bulusanon sa iba't ibang larang upang hindi ito mabalewala. Magsisilbi itong daan upang suportahan ng lokal na pamahalaan ang kanilang ambag dahil makakatulong ito sa pag-unlad at pagangat ng sariling bayan.

LAYUNIN NG PAG-AARAL

Layunin sa pag-aaral na ito na malaman ang kalagayan sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Unang Baitang sa pagkatutong modyular. Sinagot sa pag-aaral na ito ang: 1) mga tanyag na Bulusanon at ang kahalagahan ng mga naiambag sa iba't ibang larang tulad ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at Literatura, sining, at pampalakasan/Isports at 2) kahalagahan ng kanilang naiambag ayon sa edukasyon, lokal na pamahalaan, at komunidad

PAMAMARAANG GINAMIT

Kwalitatib-deskriptib-analisis ang ginamit disenyo sa paglikom ng mga datos na kinakailangan sa pananaliksik. Ang naging partisipant sa pag-aaral na ito ay ang mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang at ilan sa mga malalapit na kamag-anak, kakilala at kaibigan nila para makapanayam upang makakalap ng datos na kakailanganin. Inanalisa ang mga datos at binigyan ito ng interpretasyon.

MGA NATUKLASAN

Mga Tanyag na Bulusanon at Kahalagahan ng mga Naiambag ng mga Tanyag na Bulusanon s.

Ipinapakita dito ang kahalagahan ng mga naging kontribusyon ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang. Masasabing may malaking pakinabang ang kanilang naiambag upang makilala ang bayan ng Bulusan. Ang mga naiambag ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang ay mahalaga hindi lamang para higit na makilala ang bayan ng Bulusan pati na rin ang mapaunlad ang ekonomiya ng bayan. Ang mga naimbag nila ang nagsilbing daan upang magkaroon ng pag-unlad at kasarinlan ang bayan ng Bulusan. Mga Bulusanon na naging boses ng karamihan para makipaglaban at magkaroon ng kalayaan mula sa mananakop.

Ayon sa pahayag ni Gng. Ruth Funes-Belleza, apo ni Emeterio Funes,

”Si Col.Emeterio Funes an bayani
san mga taga-Bulusan na nakipaglaban
maski hali sa saday na bungto nan
inpapaimud na diri hadok an mga
taga-Bulusan makipaglaban sadto pa man”.

Ang mga naimbag nila sa kasaysayan ang nakatulog sa bagong henerasyon na mamulat sa nakaraan. Sa pag-aaral ni Hilotin (2017)⁽⁷⁾, ang pagkilala sa buhay at kontribusyon ng mga naging gobernadora ng Sorsogon ay magiging daan upang maunawaan ng mga tao at makabagong henerasyon ang kahalagahan ng kanilang kinamulang kulturang pampulitikal.

Nagsilbi rin silang pundasyon para mapataas ang kalidad ng edukasyon at makapagpatayo ng mga paaralan, pampublikong silid aklatan at magkaroon ng kaalaman ang mga Bulusanon sa makabagong paraan ng pananaliksik. Ayon nga sa sinabi ni Dr.Lorenzo De Castro,

”Ini na library para ine
sa mga taga Bulusan
para may nahahanapan sira
san para sa kanira research”.

Ayon naman sa pahayag ni Philip Bartilet sa kahalagahan ng kaniyang naiambag para sa mga taga Bulusan,

”Nagkamay-on an mga taga Bulusan san
access sa internet nan nagkamay-on san
awareness nan internet access para sa
mga taga Bulusan. Dako dako na danon para
sa mga estudyante lalo na sa pagresearch”

Dinagdag din niya na magkaroon ng kaalaman sa pangngalaga sa ating kalikasan. Dahil sa mga kaalaman at proyektong kaniyang ginagawa napangalagaan ang kalikasan sa Bulusan at nagkaroon ng mga proyektong pangkalikasan na nakatulong upang mabigyan ng mga trabaho ang mga taga Bulusan. Ayon pa rin kay Philip,

”Ini na mga proyekto para sa kapalibutan
diri lang ine nakadanon para ipreserve
an ato kapalibutan kundi naghatag ine
san pamamaraan para sa pagbuhay nan
pag-angat nira sa buhay”.

Binigyan nila ng pagpapahalaga ang edukasyon at magagandang magagawa kung ang edukasyon ay pagyayamin at papahalagahan.

Ayon kay G. Jose G. Geñorga para sa kahalagahan ng kanilang naimbag sa edukasyon,

”Daaanisun sa pamati an maimud mo
an imo mga estudyante na makagraduate
nan mabalik saimo para magpasalamat nan
istorya an kanira man karanasan
sa pag-eskwela”.

Isang patunay na ang mga naiambag nila ay nakakatulong para maging matagumpay ang isang Bulusanon kung papahalagahan ang edukasyon.

Batay sa pag-aaral ni Huevos (2020⁽⁸⁾), ang mga ambag at kontribusyon ng mga tao ay maaaring magdulot ng pag-unlad ng isang lugar. Natuklasan niya na mga tanyag na Sorsoganon ang may naiambag sa iba't ibang larangan sa buong Sorsogon. Ang pag-aaral na ito ang naging daan upang makilala ang kanilang ambag at kontribusyon sa kanilang sariling bayan.

Ang mga akdang ginawa ng mga tanyag na manunulat ng Bulusan ang nagsilbing daan upang mapayabong at makilala ang panitikan at literatura ng sariling bayan dahil sa mga akdang pampanitikan na nakabatay sa pamumuhay at kultura ng Bulusan. Sila ang nagpukaw ng interes ng mga Bulusanon na huwag matakot ipahayag ang damdamin gamit sa ang sariling diyalekto, yakapin at mahalin ang sariling atin. Ang mga akdang pamapanitikan na nagsilbi nilang ambag ng tanyag na Bulusanon sa larang ng panitikan at literatura ang naging salamin para matuklasan ng kapwa Bulusanon ang iba't ibang pangyayaring nagaganap sa sariling bayan.

Ayon sa pahayag ng asawa ni Roy Frayna na si Sarah Gallano,

”Ang nasulat ni Roy tungkol

sa mga taga Bulusan nagdanon para

magkamayon san background

sa kung ano ang pamumuhay dini sa Bulusan”.

Ang ambag ng mga Bulusanon sa larang ng sining ay isang instrumento upang makilala ang mga likha at talento ng mga Bulusanon na naging produkto ng kanilang damdamin at kaisipan. Ang kanilang mga naiambag ay mahalagang halimbawa upang mahikayat ang mga Bulusanon na ipamalas ang kanilang mga talento at ipahayag ang sarili.

Ayon kay Pante (2017)⁽⁹⁾, napag-alaman nya na maraming manlilikhang Sorsoganon sa iba't ibang larang ng sining sa panitikan, sining biswal at musika. Nagsilbing daan ang pag-aaral na ito upang magkaroon ng mataas na interes at pagpapahalaga ng mga tao sa iba't ibang larang ng sining na sumisimbolo sa kanilang pagkakakilanlan.

Sa pahayag ni Frence Van Baloloy sa kahalagahan ng kanilang naiambag sa larang ng sining,

”Nakilala ang ganda ng Bulusan at

natuklasan na may mga pambihirang mang-aawit

sa bayan ng Bulusan. Nagkaroon din ng inspirasyon

o motibasyon na magpursige lalo na sa sining at pag-awit”.

Sa pahayag ni Baloloy, nagpapakita ito na ang talento ng isang tao ay isang paraan para makilala at mabigyan ng parangal ang isang bayan.

Sa pag-aaral ni Andres (2020)⁽¹⁰⁾, dala ng likas na malikhaing pag-iisip at pagpapahalaga sa sining ng mga Pilipino upang lumikha ng mga obra gamit ang maraming bagay sa sariling intrepresasyon upang mapansin sa labas ng bansa. Kinakailangan ng matinding motibasyon, matibay na paninindigan ng panibagong henerasyon na hindi natitinag ang interes at pagsisikap ng obra sa larang na tinatahak.

Pagdating naman sa larang ng pampalakasan o isports, ang mga naimbag ng tanyag na Bulusanon ay nagkaroon ng malaking implikasyon upang maiangat at makilala ang Bulusan na mayaman sa mga taong magagaling sa palakasan. Ang kanilang mga naiambag ang nagbigay ng malaking karangalan sa bayan ng Bulusan at makilala ito sa loob at labas ng bansa. Nagpapatunay lamang ito na ang bayan ng

Bulusan ay hindi lamang hitik at sagaana sa mga magagandang tanawin at likas na yaman, ang bayan ng Bulusan ay pinagpala ng mga taong pang world class ang galing at husay na nagsilbing daan para maingat ang sariling bayan.

Sa pahayag ni G. Roberto G. Fresnido,

”Sa mga parangal na natanggap ko ay naging

inspirasyon ito sa mga estudyante

para mangarap din na maglaro at

magpursige para makarating din

sa mataas na level ng competition

at dito sa Manila, isa rin ang paglalaro

na paraan para makapag-aral ng libre

lalo na kung malakas ka athlete”.

Ayon naman kay Bb. Mariz Margelino tungkol sa kahalagahan ng kanilang naiambag sa larang ng pampalakasan/ isports,

”Kailan turuan ang mga kabataan na

sa murang edad ang isports ay makakatulong

upang maging maganda ang buhay at

malaking tulong para makapag-aral ng libre

at makapunta sa iba't ibang lugar na dala dala ang pangalan ng Bulusan”.

Ayon naman kina Danilo Fresnido at Christian Margelino, nagiging modelo at inspirasyon sila sa mga tao na magkaroon ng hilig sa paglalaro. Sa mga pahayag na sinabi ng mga partisipant sa larang ng pampalakasan/ isports, nagpapakita ito na ang kanilang pagmamahal o hilig sa isports ang humuhubog sa kanilang husay at talento.

Nakakatulong din ito para makapag-aral ng libre at magkaroon ng mga pribelihiyo na irepresenta ang bayan ng Bulusan sa loob at labas ng bansa. Nagsisilbi din itong daan para maturuan ang iba pang tao ng kahalagahan ng isports at magkaroon ng hilig dito. Ayon sa pahayag ni Roberto Fresnido,

”Kami po ay inaanyayahan ng ibang lokal na pamahalaan tulad ng Ilocos, Abra, Palawan at

iba pang part ng Visayas Region na

turuan ang kanilang kabataan at naghahanap kami sa mga lokal na pamahalaan upang sumunod sa yapak namin na magkapagpadala ng karangalan sa bayan natin.”

Isang patunay na ang kanilang talento o husay sa larang ng pampalakasan/isports ay hindi lamang pansariling kaunlaran bagkus sila ay handang tumulong at maghandog ng kaalaman sa larang ng pampalakasan at ibahagi ito sa kapwa Pilipino kaya nararapat lamang na sila ay magkaroon ng pormal na parangal at pagkilala.

Sa pahayag ni Sto.Tomas (2010)⁽¹¹⁾ na kinakailangang bigyan ng pagkilala ang mga OFW'S sa kanilang mga mahalagang kontribusyon sa pag-assenso ng ating bansa sapagkat sila ang bagong bayani ng Pilipinas. Sapat na ang kahit isang araw na pagkilala o “Migrant Workers Day” ng DOLE upang sila ay pasalamat.

Ambag ng mga Tanyag na Bulusanon sa Edukasyon, Lokal na Pamahalaan at Komunidad.

Batay sa resulta ng mga datos na nakuha ng mananaliksik sa pag-aaral,ang mga tanyag na Bulusanon ay may malaking ambag sa edukasyon,lokal na pamahalaan at komunidad.

Ang ambag ng mga tanyag na Bulusan ay may malaking naitulong sa edukasyon.Nakapagpatayo ng isang sekundaryang pampaaralan na siyang kauna-unahan sa bayan ng Bulusan,hindi na naging mahirap sa mga Bulusanon noon na mag-aral sa sekundarya at pumunta pa sa lungsod para magpatuloy ng pag-aaral sa sekundarya.Nagkapagpatayo din ng isang teknikal bokasyonal na paaralan na nakatulong sa mga Bulusanon at sa iba pang karatig na lugar na malinang ang kanilang kakayahan at kasanayan sa paggawa.Nakapagpatayo din ng isang pampublikong silid-aklatan na bukas para sa lahat.Ang silid-aklatan na ito ang nagsisilbing takbuhan ng mga Bulusanon kung sila ay naghahanap ng karagdagang impormasyon sa kanilang mga ginagawa.Namulat din ang mga Bulusanon sa pag gamit ng internet dahil itinayo ng GENTECH Enterprises na siyang kauna-unahang e-learning sa Bulusan nakatulong ito upang magkaroon ng digital awareness at internet

access ang mga mag-aaral pati na rin ang mga tao sa Bulusan.Mas napadali ang pag gagawa ng mga proyekto ng mga mag-aaral dahil mayroon internet access sa bayan ng Bulusan.

Ang mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang ay may naiambag din sa lokal na pamahalaan.Ang mga parangal at mga nagawa ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang ang naging instrumento para makilala ang bayan ng Bulusan dahil sila ang kumakatawan sa sariling bayan at dala nila ito sa anumang aspeto ng pagbibigay parangal sa bayan.Hindi lamang sa sariling bansa kundi sa labas ng bansa namamayagpag ang bayan ng Bulusan dahil sa mga parangal at ambag ng mga tanyag na Bulusanon.Malaki ang papel na ginagampanan ng lokal na pamahalaan upang mapataas ang pagkamalikhain ng mga tao sa sariling lugar.Higit na maipapamalas ang aking galing at husay ng mga Bulusanon kung may mga programang gagawin ang lokal na pamahalaan para mas linangin at mapaunlad ang kahusayan at kagalingan ng bawat isa.Mas mapapalawak ang kaalaman ng mga residente sa paglinang ng kanilang kakayahan kung makikiisa at magkakaroong ng matibay na suporta ang lokal na pamahalaan sa ganitong aspeto at magbigyang ng pagkilala at paggawad ng parangal at papasalamat.Sa ganitong paraanm,maraming mga Bulusanon ang mahihiyakayat na paunlarin ang kanilang galing at talento at maging isa ring tanyag na Bulusanon.

Ang mga ambag ng tanyag na Bulusan ay may malaking naitulong sa komunidad.Ang mga parangal at ambag ng bawat tanyag na Bulusanon ang nagpukaw ng kaisipan at kasiglahan sa mga residente ng Bulusan na magsumikap para sa ikakaunlad ng sarili.Ang kanilang ambag at parangal ay naging inspirasyon ng mga kapwa Bulusanon na paunlarin at paghusayan ang aking talento at kakayahan.Sila ay naging modelo lalo na sa mga kabataan na maraming paraan para makapag-aral at makapagtapos ng pag-aaral.Ang mga akdang ginawa ng mga tanyag na Bulusanon ang nagpakilala at nagpamulat sa komunidad na mahal in ang sariling diyalekto.Nagkaroon ng kaalaman ang komunidad tungkol sa pamumuhay at kultura ng mga Bulusanon.Ipinakilala ng mga akdang ginagawa kung gaano kayaman sa kultura lalo na sa mga kabataan ang Bayan ng Bulusan dahil mas

naiintindihan nila ito. Isa rin itong paraan para mas tangkilikin ang mga likha na gawa ng sariling bayan.

Ambag ng Tanyag na Bulusanon sa Larang ng Kasaysayan

COL. EMETERIO FUNES Y ESCAVA

- Naging bahagi ng rebolusyonaryong pwersa sa ilalim ni Gen. Malvar
- Idineklarang politico-militar gobernadora ng Sorsogon
- Pinamunuan niya ang mga rebolusyonaryo sa ibabang silangan at timog ng Sorsogon.
- Bayani ng Buce Pass dahil dito nangyari ang pinakatanyag na tagumpay laban sa pwersang Amerikano.

AUGUSTO GALAN ORTIZ

- Naging provincial executive mula 1968 hanggang 1971.
- Naging bagong gobernadora ng Sorsogon sa utos ni Pangulong Marcos noong 1977.
- Naging abogado at kinalaunan ay naging hukom sa Court of First Instance sa Virac, Catanduanes simula taong 1972.
- Nahalal siya bilang isang Mambabatas hanggang 1968.
- Sa kaniyang termino, naitayo ang Bulusan Cultural and Sports Center sa dating gusali ng Gabaldon ng lumang Central School.

Lumalabas sa pakikipanayam ng mananaliksik sa mga partisipant na ang mga ambag ng tanyag na Bulusanon ay mahalaga sa larang ng kasaysayan. Ito ang nagpapanatili at nagbigay ng buhay sa kasaysayan ng mga Bulusanon. Sila ang nagbigay liwanag at kulay upang mamulat at makulayan ang kasaysayan ng Bulusan sa mga tao sa bayan.

Sa pakikipanayam ng mananaliksik sa kamag-anak ni Col. Emeterio Funes sinabi nito ang katapangan ni Col. Funes sa pakikipaglaban sa mga mananakop ay nakatulong upang ipakita ng isang Bulusanon noon pa man ay handa ng magbuwis ng buhay para makamit ang kalayaan ng lalawigan. Si Col. Funes din ay isang halimbawa kung paano ang isang tao na

mula sa isang maliit na bayan ay nagkaroon ng boses at maimpluwensyahan ang mga taong kaniyang nasasakupan na huwag matakot makipaglaban sa mananakop para makamit ang kasarinlan ng bayan at bansa.

Sa pakikipanayam ng mananaliksik sa kamag-anak ni Augusto G. Ortiz, ang kaniyang ambag sa kasaysayan ang nagsilbing daan upang may kumatawan sa mga Bulusanon sa ating bansa. Siya ang naging instrumento para matulungan ang mga Bulusanon pati na rin ang mga Sorsoganon sa pamamagitan ng pagsisilbi sa sariling bayan na may integridad at walang bahid na dumi ng pulitika sapagkat siya ay namumuhay ng payak habang siya ay nasa panunungkulan. Matuturing na isang magandang ehemplo at mahusay na manlilingkod sa bayan si Augusto Ortiz.

Ayon kay Santos (2008)⁽¹²⁾, ang kasaysayan ay isang daan at kasangkapan upang maunawaan ang pagkatao. Sapagkat mahalaga ang ating kakayahan upang maging kapakipakinabang at mulat na mamamayan.

Ang dalawang ama ng Bulusanon sa kasaysayan ay nagsilbing daan upang makilala ang mga Bulusanon na may paninindigan sa kanilang Karapatan at hindi natatakot ipaglaban ang sariling bayan.

Ambag ng Tanyag na Bulusanon sa Larang ng Edukasyon

JOSE GALVE GEÑORGA

- Ten Outstanding Teachers of 1985
- National Teachers Awardee, Malacanang Palace
- Founder of TESDA Bulusan
- Best II Awardee (Bicol Excellence for Science and Technology), Region V, Daet, Camarines Norte, July 7, 1990, DECS, DOST Month Celebration
- 1988 Finalist Metrobank Search for Outstanding Teachers, Metrobank, Makati, Metro Manila
- 1987 Finalist Metrobank Search for Outstanding Teachers/Educators, Makati, Metro Manila

- 1985 Most Outstanding Teacher RECSAM Grantee, UP ISMED, Quezon City
- 1984 Outstanding Vocational School Teacher OVST Award, Teacher's Camp, Baguio City

DR. JOSE SESBREÑO REYES

- Itinatag ang kauna-unahang mataas na paaralan ng bayan ang Bulusan Institute noong 1950 pero kinilala bilang isang ganap na paaralan ng Securities and Exchange Commission noong ika-2ng Agosto 1954. Ito ay kilala ngayon bilang Jose S. Reyes Memorial Foundation, Inc.
- Nagturo siya sa College of Liberal Arts ng Unibersidad ng Pilipinos sa noong 1918-1927.
- Naging Tagapayo sa Osmeña Legislative Mission sa Estados Unidos at naihalal bilang delagado sa 1935 Constitutional Convention
- Itinalaga siya bilang ika-16 na Kalihim ng Public Instruction (Department of Education ngayon).
- Itinalagang Executive Secretary ni Pangulong Sergio Osmeña mula 1945 hanggang 1946
- Naging Chairman Board of Directors ng Philippine National Bank at miyembro ng Board of Governance of International Bank.
- Naging una at pinakabatang dekano ng Unibersidad ng Pilipinas sa Cebu noong 1927-1940 .
- Pansamantalang Dekano ng College of Business Administration ng Unibersidad ng Pilipinas noong 1940.
- Isinulat ang "The Legislative History of America's Economic Policy Toward the Philippines.
- Nagsulat ng iba pang mga libro at talumpati
- Humawak ng iba pang mahahalagang posisyon sa publiko at pribadong sektor.

DR. LORENZO FRONTUNO DE CASTRO

- Nagtayo ng isang pampublikong sild aklatan para sa mga Bulusanon noong 2017
- Nagsulat ng Bulusan District Almanac (100th District Foundation Celebration), isang aklat na nagpapakita ng suporta sa kahalagahan ng mga guro at edukasyon sa Bayan ng Bulusan.
- Nabigyan ng pagkilala ang "Mga Moog" o ang mga makasaysayang lugar sa bayan ng Bulusan at bigyan ng pagpapahalaga.
- Naging daan upang magkaroon ng kuryente ang Barangay Salvacion sa Bulusan.
- Bumuo ng Samahan ng mga guro at mga magulang, ang Parents Teachers Multipurpose Cooperative o PATEMCO noong 1991.

PHILIP GOB BARTILET

- Itinayo ang unang E-Learning Center ang GENTECH ENTERPRISES gamit ang VSAT Technology na isang satellite dish.
- Pangulo ng AGAP Bulusan Inc. mula 1997 hanggang kasalukuyan.
- Gayon Bicol Medal of Valor Awardee, 2013 Tourism Champion.
- Environmental Hero Awardee, 2011
- (The 2011 Philippines Year Book: Keep it Green, Publisher-Vernon Go
- Saringgaya Environmental Leadership Awardee 2008
- NGO Category, Department of Environment and Natural Resources (DENR), Region V-Bicol
- National President-Philippine Eco Guides Association (PEGA) 2010

Batay sa nakuha na datos ng mananaliksik, may mga Bulusanon na naging pundasyon ng edukasyon sa bayan ng Bulusan. Sila ang naging instrumento para magkaroon ng kahalagahan ang edukasyon at maibahagi ito sa mga tao. Nagpapatunay sila na ang edukasyon ay hindi dapat balewalain at dapat bigyan

ng importansya. Nagpapatunay ito na ang mga Bulusanon ay may nagnanais na mapataas ang kalidad ng edukasyon noon pa man hanggang ngayon.

Sa pakikipanayam ng mananaliksik kay G. Philip Bartilet na isang partisipant ng pag-aaral, ng dahil sa itinayo ng GENTECH Enterprises na siyang kauna-unahang e-learning sa Bulusan nakatulong ito upang magkaroon ng digital awareness at internet access ang mga mag-aaral pati na rin ang mga tao sa Bulusan. Mas napadali ang pag gagawa ng mga proyekto ng mga mag-aaral dahil mayroon internet access sa bayan ng Bulusan. Tumulong din siya upang magkaroon ng kaalaman ang mga tao sa Bulusan na mahalin at alagaan ang Inang Kalikasan na nagsisilbi nating tirahan.

Sa pakikipanayamn ng mananaliksik kay G. Jose G. Geñorga na founder ng TESDA BULUSAN, napakasarap sa pakiramdam na makita na makapag-aral at magtagumpay ang isang tao at naging parte ka na ng kaniyang tagumpay.

Naniniwala si Dr. Jose S. Reyes sa isang kasabihan na, “Ang buhay ng isang bata ay katulad ng isang piraso ng papel na ang sinimulang dumaan ay mag-iwan ng bakas. Kaya nararapat lamang na ang bakas ay dumaan na iyon ay maikintal sa isipan ng mga kabataan.

Tanyag na Bulusanon sa Larang ng Panitikan at Literatura

ROY D. FRAYNA

- Sumulat ng “Ang Pamughaton” na siyang pinakaunang aklat na nailimbag sa lenggwahe ng Bulusan. Ang serye ng aklat na ito ay isang simplikasyon dokyumentari upang ipakilala ang kultura at pamumuhay ng Bulusan lalong lalo na sa kanilang lenggwahe.
- Sumulat ng aklat na “Piyu-Piyo” (Istorya na Bulusanon), ito ay isang nobela tungkol sa isang Buluseña gamit ang diyalekto sa Bulusan.
- Sumulat ng mga tula gamit ang diyakleto sa Bulusan.

✓ An Paratalkas

- ✓ Pagpahimsä
- ✓ Amyóng sin panahón
- ✓ Pagpuhag sin kabalang
- ✓ Láad
- ✓ Tugun
- ✓ Angay na Panahon
- ✓ An Bikolnon na kangalasa
- ✓ Musikero
- ✓ Sulat
- ✓ Pila
- ✓ Kadúl
- ✓ Ngitngit
- ✓ Pagkamo’ot sa panahon sa Kubed: Bulan
- ✓ Pagkamo’ot sa panahon sa Kubed: Pagkapunas

FERNAN G. EMBERGA

- Station manager at news and public affairs director ng DZAR-Sonshine Radio 1026 kHz
- Isang kolumnista sa Police Files TONITE, PINAS Global Newspaper, ISYU Newspaper, INIT Tabloid at BANDERA TONIGHT.
- Program host ng Ditosá Bayan ni Juan (DZAR)
- Reporter sa IMBESTIGADOR tabloid, LIDER tabloid, PBC-DWIZ 882 kHz
- Anchor at producer ng DZAR-Angel Radyo
- Sumulat ng mga tula gamit din ang diyalekto ng Bulusan
- ✓ Bungkaras Bulusan
- ✓ Medyo Media
- ✓ Panambitan ng Buluseno
- ✓ Reunion (Baragat)
- ✓ Bulusan
- ✓ Magsing-Irog
- ✓ Paalam Kaibigan

- ✓ Pangorowot
- ✓ Pawikan
- ✓ Sa aking mga palabyaw
- ✓ Mendiola Massacre
- ✓ Nagalit ang pilay sa haba ng tulay
- ✓ Alitaptap, ang nagtampong kaibigan
- ✓ Aking Bikol (Aquin in Bicol)
- ✓ Tiwala sa Sarili
- ✓ Kumitid at kumitid
- ✓ Munting anghel
- ✓ Kalyeng libingan
- ✓ Ikaw
- ✓ Makatang walang maisulat na tula
- ✓ Malikmata
- ✓ Sa aking pagtawid sa tulay
- ✓ Malayang tula
- ✓ Kung an rebolusyon ay tagisan ng tula
- ✓ Katalik ng wika
- ✓ Batas Militar: Sa Gunita ng walang malay
- ✓ Paggagap
- ✓ Bagyo sa Bikol
- ✓ Huling tawag bago ang lahat
- ✓ Talipandas

Ang mga akdang ginawa ng dalawang manunulat na Bulusanon ay naging salamin para makita at matungayahan ng mga Bulusanon ang kultura at pamumuhay sa sariling bayan.

Sa mga ginawang aklat at akda nina Roy D. Frayna at Fernan E. Emberga na naisakwento dito ang pamumuhay at mga nangyayari sa mga Bulusanon at sa bayan ng Bulusan na nagsilbing daan upang magkaroon ng kamalayan ang mga tao sa kung anong pamumuhay mayroon ang bayan ng Bulusan. Ipinakilala rin nila ang mga akda sa pamamagitan ng nakasulat ito sa diyalekto ng Bulusan. Mas madaling maintidihan ng mga mambabasa ang mga akda dahil nakalimbag ito sa Bulusanon.

Sa pahayag ni Tiongson (2008)⁽¹³⁾, ang kasaysayan at panitikan ay tumitingkad ang pagka-Pilipino kung ang mga babasahin ay nakasulat sa katutubong wika. Sapagkat ang pagbibigay diin sa katutubong wika ay isang paraan sa pagmamahal at pagtangkilang sa kinagisnang wika.

Batay din kay Pineda (2006)⁽¹⁴⁾, higit na malalaman ng kabataan ang panitikan ng kanilang sariling bansa kung pag-aaralan ang panitikan ng isang bansa. Higit na mahalagang malaman ng mga kabataan ang kanilang sariling bansa at panitikan sa rehiyong Bikol. Mamumulat ang kanilang kamalayan tungkolsa kanilang kahapon.

Ipinapakita dito na ang ambag ng mga Bulusanon sa larang ng panitikan at literatura ay isang paraan ng pagpapakilala ng kanilang bayan sa mga mamamayan at sa iba pang tao na handing ibahagi ang kanilang nalalaman tungkol sa pamumuhay at kultura ng sariling bayan upang maging mulat ang mga mamamayan.

Ayon sa pag-aaral ni Furaque (2017)⁽¹⁵⁾, may mga natatanging literatura ang bawat barangay sa Bulusan at ang mga ito ay may pinagbatayan. Ang literatura ang sumasalamain sa buhay, ito ang repleksyon ng karanasan, kultura at kasaysayan. May ambag ang literatura sa iba't ibang laranagan na nagsisilbing tulay upang mas makilala ang kasaysayan ng isang lugar.

Tanyag na Bulusanon sa Larang ng Sining

LAURO RENE R. MANDA

- Isang propersyonal na cinematographer. Gumagawa siya ng mahaba at maikling tampok na mga salaysay, mga patalastas sa telebisyon at mga pangunahing kaalaman sa pagtuturo sa sinematograpia.
- Nagkamit nga mga parangal bilang Best Cinematography.
- Miyembro ng Lupon ng Pilipinong Sinematograpo (LPS)
- Tagasanay sa Sinematograpia sa Rebelde Film Camp na ginanap sa Banaue noong 2016

- Tagasanay sa Sinematograpia sa Mowelfund Film Institute na ginanap sa Maynia noong 1990 hanggang 1995.
- Direktor at Cinematographer ng mga sumusunod na pelikula:
- ✓ “Tagsibol “ 1993
16mm Short Feature, Cultural Center of the Phil. Film Endowment Program
Director/Cinematographer – Larry Manda
- ✓ “ Farewell Ms. Super-8 “ 1990
Short Film, Mowelfund Film Institute (MFI)/Sinemanda
Director/Cinematographer Larry Manda
- ✓ “ The Caretaker “ 1989
16mm Short Film, MFI/GoetheInstitute
Director/Cinematographer - Larry Manda
- ✓ “ Fiesta “ 1988
- ✓ Super-8 Short Film,
MFI:Director/Cinematographer - Larry Manda
- ✓ “ Magpadalisay “ 1988
Super-8 Short Film, MFI
2nd Prize Experimental Film Category
2nd Cultural Center of the Phil. Independent Cinema and Video Competition:
Director/Cinematographer – Larry Manda
- ✓ “ Ang Bulag sa Eskinita 2047 “ 1987
Super-8 Experimental/Short Film,
MFI:Director/Cinematographer – Larry Manda
- ✓ “ Reclusion Perpetua “ 1987
Super-8 Experimental/Short Film, MFI
Director/Cinematographer – Larry Manda
- ✓ “ Step, No...Step, Yes...” 1987
Short Feature, MFI/Malayang Sining
Cinematographer – Larry Manda
Directors - Lav Diaz, Rey Atalia, Larry Manda
- ✓ “ Salamisim “ 1986
Short Feature, Sony Phils./MFI
1st Prize Experimental Video Category,
4th Experimental Cinema of the Phil. Annual Short Film Festival
Director/Cinematographer - Larry Manda
- ✓ “ When the Waves are Gone “ 2020 (in progress)
16mm Long Feature, EpicMedia Film Production
Director - Lav Diaz
- ✓ “ Motel Acacia “ 2019
Digital Long Feature, EpicMedia Film Production
Director - Bradley Liew
- ✓ “ Sensitive and in Love “ 2019
Digital Long Feature, Global Touch Group
Director - Will Harper
- ✓ “ Luzvimindo Makisig” and “ Daddy’s Home “ 2017
Digital Long Feature, Astroboo Series-Malaysia
Director - Bradley Liew
- ✓ “ Ang Panahon ng Halimaw (Season of the Devil) “ 2017
Digital Long Feature, Epic Media
In Competition, 68th Berlinale Main Competititon
Lav Diaz - Director
- ✓ “ Singing in Graveyards “ 2016
Digital Long Feature, EpicMedia
Venice Critics Week 2016
Director - Bradley Liew
- ✓ “ Hele sa Hiwagang Hapis (A Lullaby to the Sorrowful Mystery)” - 2015
Digital Long Feature, EpicMedia/1017P

Silver Bear Winner, 66th Berlinale Main Competition Lav Diaz – Director ✓ “Edna “ 2014 Digital Long Feature Director - Ronnie Lazaro ✓ “ Norte, ang Hangganan ng Kasaysayan (Norte, the End of History)” - 2013 Digital Long Feature, WackyO/Kayan/Origin8 Productions Gawad URIAN, 2013 - Best Cinematography - Larry Manda Un Certain Regard, 2013 Cannes Film Festival Lav Diaz – Director ✓ “ Idobidobidoo “ 2012 Digital Long Feature, Unitel Pictures Director - Chris Martinez ✓ “ Dominic-Light of the Church “ 2011 Digital Long Feature, Dominican Province of the Phil. Director - Fr. Marcelino Saria, OP ✓ “ Ang Babae sa Septic Tank “ 2011 Digital Long Feature, StraightShooters/MartinezRivera Films Philippines Official Entry to the 2011 Academy Awards for Best Foreign Film Director - Marlon Rivera ✓ “100 “ 2008 Digital Long Feature, StraightShooters/MartinezRivera Films Director - Chris Martinez ✓ “ Maling Akala “ 2007 Digital Long Feature, CinemaOne Originals CinemaOne Originals, 2007 - Best Cinematography-Larry Manda Directors - Ronnie Velasco / Pablo Biglang-Awa	✓ “ Minsan Pa “ 2004 35mm Long Feature, MLR Production Director - Jeffrey Jeturian ✓ “ Utang ni Tatang” 2002 35mm Long Feature, Viva Films Manila Film Festival Winner, 2002 Best Cinematography - Larry Manda Director - Jon Red ✓ “ Motorsiklo “ 2001 35mm Short Film, Cinema As Art Movement Director - Cesar Hernando ✓ “ Sa Huling Paghihintay “ 2001 35mm Long Feature, Viva Films Director - Eric Matti ✓ “ Burger Boys/Larong Krimen “ 1999 35mm Long Feature, Regal Films Director - Lav Diaz ✓ “ Ang Pabrika “ 1994 35mm Short Film, Metro Manila Film Endowment Program Director - Jon Red ✓ “ Nene ” 1993 35mm Short Film, MMFF Film Endowment Program Director - Grace Amilbangsa ✓ “ Sakay “ 1993 35mm Long Feature, as Film Editor and co-Cinematographer Director - Raymond Red ✓ “ Trip “ 1993 35mm Short Film, Manila Film Fest Execom/Pelipula Pictures Director - Jon Red ✓ “ Bayani “ 1992 16mm Feature, as Film Editor, ZDF Production

Director - Raymond Red

✓ “ Kasabwat “ 1988

35mm Short Film, MFI/Goethe Institut

Director - Fruto Corre

FRENCE VAN BALOLOY

- World Championships of Performing Arts (WCOPA) Team Philippines Eligible na gaganapin sa Anaheim, California, USA
- Tawag ng Tanghalan Daily Winner noong September, 2020
- Tawag ng Tanghalan Weekly Finalist noong September, 2020

Batay sa nakuhang datos ng mananaliksik na mayroong mga Bulusanon na naging tanyag dahil sa kanilang naiambag sa larang ng sining. Naging daan sila upang makilala ang bayan ng Bulusan na pinagpala ng mga talentado at mahuhusay na tao. Ang kanilang ambag ang nagbibigay inspirasyon upang maipakilala ang galing at talento ng isang Bulusanon pagdating sa larang ng sining.

Sa pag-aaral ni Andres (2020)⁽¹⁶⁾, dala ng likas na malikhaing pag-iisip at pagpapahalaga sa sining ng mga Pilipino upang lumikha ng mga obra gamit ang maraming bagay sa sariling intrepresasyon upang mapansin sa labas ng bansa. Kinakailangan ng matinding motibasyon, matibay na paninindigan ng panibagong henerasyon na hindi natitinag ang interes at pagsisikap ng obra sa larang na tinatahak.

Nagpapatunay ito na ang angking talento at husay ng mga Bulusanon sa larang ng sining ay ginamit ng maayos upang mapaunlad ang sarili at magsilbing inspirasyon sa mga tao na magkaroon ng hilig at pagpupursige sa larang na gusto.

Tanyag na Bulusanon sa Larang ng Pampalakasan/Isports

DANILO FRESNIDO

- 12 taon miyembro ng National Team sa Athletics.
- Kasalukuyang may hawak ng record ng maraming panalo sa larong athletics.
- Kasulukayang coach o tagapagsanay ng athletics sa National Team ng Pilipinas.

- Nakakuha ng gold sa Sea Games noong 2003 sa Vietnam sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng silver sa Sea Games noong 2005 sa Pilipinas sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng silver sa Sea Games noong 2007 sa Thailand sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng gold sa Sea Games noong 2009 sa Laos sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng bronze sa Sea Games noong 2011 sa Indonesia sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng silver sa World's Master noong 2015 sa France sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng gold sa World's Master noong 2016 sa France sa larong javelin throw.
- Nakakuha ng silver sa World's Master noong 2018 sa Spain sa larong javelin throw.

ROBERTO G. FRESNIDO

- Coach o tagapagasanay sa larong athletics (sprint, throwing, jumping, long distance run)
- Nakakuha ng gold sa UAAP noong 2001 sa Pampanga sa larong decathlon, javelin, pole vault at discus throw.
- Nakakuha ng silver sa UAAP noong 2001 sa larong hurdle at high jump. Binigyan din siya ng espesyal na gantimpala sa naganap na palaro ang Rookie at MVP Special Award.
- Nakakuha ng gold sa CHED National Games noong 2010 sa Pampanga sa larong decathlon, javelin at pole vault.
- Nakakuha ng gold sa Philippine National Open noong 2000 hanggang 2005 sa Rizal Memorial sa larong decathlon.
- Nakakuha ng gold sa larong javelin at bronze sa larong shot put sa ASEAN University Games noong 2000 na ginanap sa Ultra Pasig Sports Avenue.
- Nakakuha ng bronze sa Sea Games noong 2001 sa larong decathlon na ginanap sa Malaysia.

- Nakakuha ng gold sa Hongkong National Open noong 2004 sa larong decathlon na ginanap sa Hongkong.
- Nakakuha ng gold sa Malaysia National Open noong 2005 sa larong decathlon na ginanap sa Malaysia.

CHRISTIAN G. MARGELINO

- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2011 na ginanap sa Tarlac.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2014 na ginanap sa Dumaguete, Negros Oriental.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2011 na ginanap sa Laguna.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2015 na ginanap sa Iloilo.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2017 na ginanap sa Koronadal, South Cotabato.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2018 na ginanap sa Zambales.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2019 na ginanap sa Bohol.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Pambansa noong 2019 na ginanap sa Davao.

MARIZ G. MARGELINO

- Naglaro ng volleyball sa Palarong Bicol noong 2010 na ginanap sa Camarines Norte.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Bicol noong 2011 na ginanap sa Albay.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Bicol noong 2013 na ginanap sa Catanduanes.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Bicol noong 2015 na ginanap sa Camarines Sur.
- Naglaro ng volleyball sa Palarong Bicol noong 2017 na ginanap sa Legazpi City.
- Naglaro ng volleyball sa 1st Bicol Open League noong 2018 na ginanap sa Naga City.
- Naglaro ng volleyball sa PRISAA noong 2019 na ginanap sa Davao City

Batay sa mga datos na nakuha ng mananaliksik, may mga Bulusanon din na namayagpag sa larang ng pampalakasan o isports. Isang patunay na sa kahit anong larang ay hindi magpapahuli ang mga Bulusanon. Ang kanilang naiambag sa larang ng pampalakasan o isports ang naging daan upang makilala at magkaroon ng puwang ang bayan ng Bulusan hindi lamang sa loob kundi sa labas ng bansa. Dala-dala nila hindi lamang ang bayan ng Bulusan pati na rin ang ating bansa. Naging modelo sila sa mga kabataan na magkaroon ng hilig sa larang ng pampalakasan o isports. Ang mga tanyag na Bulusanon na may naiambag sa larang ng pampalakasan o isports ang naging modelo para mangarap ang mga kabaatn na mahalin at sumali sa mga palaro kagaya na lamang ng magkapatid na Mariz at Christian na parehong manlalaro ng volleyball, ang paglalaro ng volleyball sa murang edad ang tumulong sa sa kanila na makapag-aral ng libre at maging iskolar. Ang paglalaro nila ng volleyball ang isa pa sa nakatulong upang makapgtapos sila ng pag-aaral.

Sa pakikipanayam ng mananaliksik kay G. Roberto G. Fresnido ayon sa kaniya na ang mga parangal na natanggap niya ay naging inspirasyon sa mga estudyante para mangarap din na maglaro at magpursige para makarating sa mataas na lebel ng kompetisyon at ang paglalaro ay isang paraan para makapag-aral ng libre.

Sa pakikipanayam ng mananaliksik kay G. Danilo G. Fresnido ayon kaniya na ng dahil sa mga parangal na nakuha niya sa paglalaro, mas nakilala ang lugar kung saan siya nanggaling at nagiging modelo para magkaroon ng pagmamahal ang mga kabanataan sa isports.

Ayon sa magkapatid na Fresnido na parehong manlalaro ng athletics magandang ehemplo sana sa mga kabataan kung mas mabibigyan ng lokal na pamahalaan ng pansin at pagkilala ang mga kagaya nilang manlalaro na nagbigay ng karangalan sa loob at labas ng bansa at magkaroon ng mga proyekto ang lokal na pamahalaan na suportahan at palakasin ang kalinangan ng isports sa bayan. Sa pamamagitan nito mas mapapaunlad at mahihikayat ang mga kabataan na magkaroon ng interes sa pampalakasan o isports.

Nakasaad sa Executive Order No. 236 s. 2003⁽¹⁷⁾, kilala bilang “Honors Code of the Philippines”,

dagdag ito sa pagkilala sa mga Pambansang Alagad ng Sining para sa isang “cultural order”, pang-apat ito sa pagkakasunod sunod ng paggawad ng parangal at medalya na bumubuo sa Mga Parangal ng Pilipinas at kapantay nito ang Orden ng mga Pambansang Alagad ng Agham at ng Gawad sa Manlilikha ng Bayan. Ang paraan ng paggawad ng parangal ay may pagkakasunod sunod batay sa karangalan na ibingay nila sa bansa at binibigyan ng isang medalya ang mga taong nagbigay ng parangal sa bansa.

KONKLUSYON AT REKOMENDASYON

Mayroong 15 na tanyag na Bulusanon ang may naiambag sa larang kasaysayan, edukasyon, literatura at panitikan, sining at pampalakasan/isports. Dalawa (2) sa larang ng kasaysayan, apat (4) sa larang ng edukasyon, dalawa (2) sa larang ng literatura at panitikan, dalawa (2) sa larang ng sining at apat (4) sa larang ng pampalakasan/isports. Mahalaga ang ambag ng mga tanyag na Bulusanon sa bayan ng Bulusan sa larang ng kasaysayan, edukasyon, literatura at panitikan, sining at pampalakasan/ isports. May iba't ibang ambag ang mga tanyag na Bulusanon sa larang ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan/isports na mahalaga sa edukasyon, lokal na pamahalaan at komunidad.

Inirerekomenda na bigyang pansin ng lokal na pamahalaan ang mga ganitong uri ng pag-aaral at makibahagi upang makilala at mapahalagahan ang mga ambag ng mga Bulusanon sa larang ng kasaysayan, edukasyon, panitikan at literatura, sining at pampalakasan/ isports upang magkaroon sila ng pagkilala at parangal. Hikayatin ang mga guro na ipakilala sa mga mag-aaral ang mga Bulusanon na may naiambag sa iba't ibang larang bago ipakilala ang iba pang mga Pilipino na may naiambag sa kanilang lalawigan at sa bansa. Mahalagang alamin at pahalagahan ang ambag ng mga tanyag na Bulusanon sa iba't ibang larang upang malaman ang kahalagahan nito sa edukasyon, lokal na pamahalaan at komunidad.

TALASANGGUNIAN

- [1.] <https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/ang-konstitusyon-ng-republika-ng-pilipinas-1987/>

- [2.] <https://www.officialgazette.gov.ph>
- [3.] Seksyon 10.2(d) at (h) – Pagpapatupad ng Mga Panuntunan at Regulasyon ng RA 10533 “Ang Kurikulum ay dapat kontekstualisado at pandaigdig,” DM. No. 123, s. 2017
- [4.] <https://www.officialgazette.gov.ph/2003/09/19/executive-order-no-236/>
- [5.] <https://www.officialgazette.gov.ph/1972/04/27/proclamation-no-1001/>
- [6.] Hilotin, Robelyn E., 2017. Mga Gobernador sa Probinsya ng Sorsogon, Sorsogon State College, Lungsod Sorsogon
- [7.] Huevos, Margie M., 2020. Ambag ng mga Tanyag na Sorsoganon sa Iba't Ibang Larangan, Sorsogon State College, Lungsod Sorsogon
- [8.] Pante, Diana Joy B., 2017. Manlilikhang Sorsoganon sa Iba't Ibang Larang ng Sining, Sorsogon State College, Lungsod Sorsogon
- [9.] <https://www.dlsu.edu.ph>.
- [10.] <https://news.abs-cbn.com>
- [11.] Santos, Teresita, 2008. Kasaysayan at Pamahalaan ng Pilipinas. Blk 21, Lt., Agos Street, North Fairview, Quezon City, Metro Manila, New Horizon Publications Inc.
- [12.] Tiongson, WR, 2007. Tourism Management Translated by Seyyed Mohammed Izadi and Daroud Aerab. Tehran: Researchers and Ellite Club, Shariyar, Iran
- [13.] Pineda, P.B. Phd. 2006. Metamorphosis ng Wikang Filipino, Makati City, Grand Water Publication
- [14.] Furaque, Liezl F., 2018. Mga Natatanging Literatura sa Bulusan, Sorsogon State College, Lungsod Sorsogon
- [15.] <https://www.dlsu.edu.ph>.
- [16.] <https://www.officialgazette.gov.ph/2003/09/19/executive-order-no-236/>